

Český model
amerického kongresu

Trest smrti

Zpráva Výzkumné služby Kongresu

Michaela Dvořáková

1. Úvod

Trest smrti je ve Spojených státech amerických dodnes platným právním prostředkem, který mohou soudy při specifických trestných činech, u kterých je tato možnost explicitně uvedena, uložit. Mnohé státy však na svém území trest smrti již zrušily či ho nepoužívají. Kromě samotné otázky zdali trest smrti ano či ne je třeba se zabírat problematikou s ním spojenou, ať již samotnou ústavněprávní a mezinárodněprávní rovinou, možností porušování lidských práv, arbitrarností a potenciálně diskriminačním ukládáním tohoto typu trestu, justičními omyly či náklady s trestem smrti spojenými.

Ačkoliv má dodnes trest smrti ve Spojených státech amerických relativně silnou podporu veřejnosti, v ostatních zemích západní civilizace se považuje za nepřijatelnou represivní metodu. Aspektem, kterému lze v debatě o zrušení či zachování trestu smrti přikládat menší či větší váhu, je pozice Spojených států amerických ve vztahu k tomuto typu trestu – USA patří mezi pouhých 58 států světa, které dodnes trest smrti ukládají, ze států „demokratického západního světa“ jsou dokonce jediné.¹ V této otázce tedy USA patří spíše než do skupiny evropských států, které považují za své tradiční spojence, mezi státy jako jsou např. Čína, Saudská Arábie, Írán, Irák, Nigérie, Pákistán a Egypt, které patří dlouhodobě ke státům s nejvyšším počtem odsouzených k trestu smrti.

Vzhledem k tomu, že nad trestním právem, a tedy i trestem smrti, mají jurisdikci jak federální vláda, tak vlády jednotlivých států, je jeho zrušení značně komplikované. V současné době je trest smrti legálním prostředkem ve 31 státech a v jurisdikci vlády USA a ozbrojených složek USA. Nelze jej tedy – mimo federální úroveň – změnit celoplošně běžným zákonem, neboť by takovou legislativu musely přijmout všechny státy, které dodnes trest smrti nezrušily. Jako nejvhodnější prostředek k jeho zrušení by mohla být judikatura Nejvyššího soudu USA. Nejvyšší soud však dlouhodobě judikuje, že sám tento typ trestu protiústavní není (ačkoliv mnozí jeho soudci nesouhlasí).² Jako jediná možnost na federální úrovni se tedy jeví návrh na zrušení trestu smrti zakotvit přímo do Ústavy jako další dodatek. Důvod, proč se Kongres Spojených států amerických otázkou zachování či zrušení trestu smrti musí zabývat, je tedy zřejmý. Je vhodné, aby natolik zásadní věc, kterou trest smrti bezpochyby je, byla ponechána na uvážení jednotlivým státům, či je třeba jeho používání celoplošně na území USA zakázat?

¹ AMNESTY INTERNATIONAL. *Death sentences and executions in 2014*, p. 64 [online]. 31. 3. 2015. [cit. 25. 2. 2016]. Dostupné z: <https://www.amnesty.org/en/documents/act50/0001/2015/en/>

² Viz níže.

2. Trest smrti v USA

V roce 2015 byl celkový počet odsouzených vězňů čekajících na výkon trestu smrti v USA 2 995³ (z nichž 743 bylo pouze v Kalifornii⁴). Počet vykonaných poprav v roce 2014 byl v USA 35, za rok 2015 pak klesl na 28.⁵ Jak je uvedeno výše, oblast trestního práva patří v USA částečně do jurisdikce federální vlády a armády USA, částečně do jurisdikce jednotlivých 50 států. Trest smrti je platným právním prostředkem v 31 z nich (ačkoliv ve 4 je na něj uloženo moratorium), dále je pak platný právě v jurisdikci federální vlády USA a ozbrojených složek USA. Zakázán je pak trest smrti v 19 státech a federálním distriktu D. C.⁶ Prvním státem, který absolutní trest zrušil, byl Michigan v roce 1846 – s výjimkou vlastizrady. Roku 1853 jej následoval Wisconsin, v roce 1887 pak Maine.⁷ Nejvíce poprav v USA proběhlo ve 30. letech, kdy roční průměr činil 167 poprav za rok.⁸ V 70. letech pak bylo ukládání trestu smrti fakticky pozastaveno federálním Nejvyšším soudem v přelomovém rozhodnutí souhrnně známém jako Furman v. Georgia, 1972, kterému se dále budeme věnovat. Trest smrti pak byl opět obnoven roku 1976 v dalším zásadním rozhodnutí, Gregg v. Georgia.

³ DEATH PENALTY WORLDWIDE. United States of America, *Death Penalty Database* [online]. 10. 3. 2014. [cit. 25. 2. 2016]. Dostupné z: <http://www.deathpenaltyworldwide.org/country-search-post.cfm?country=United+States+of+America>

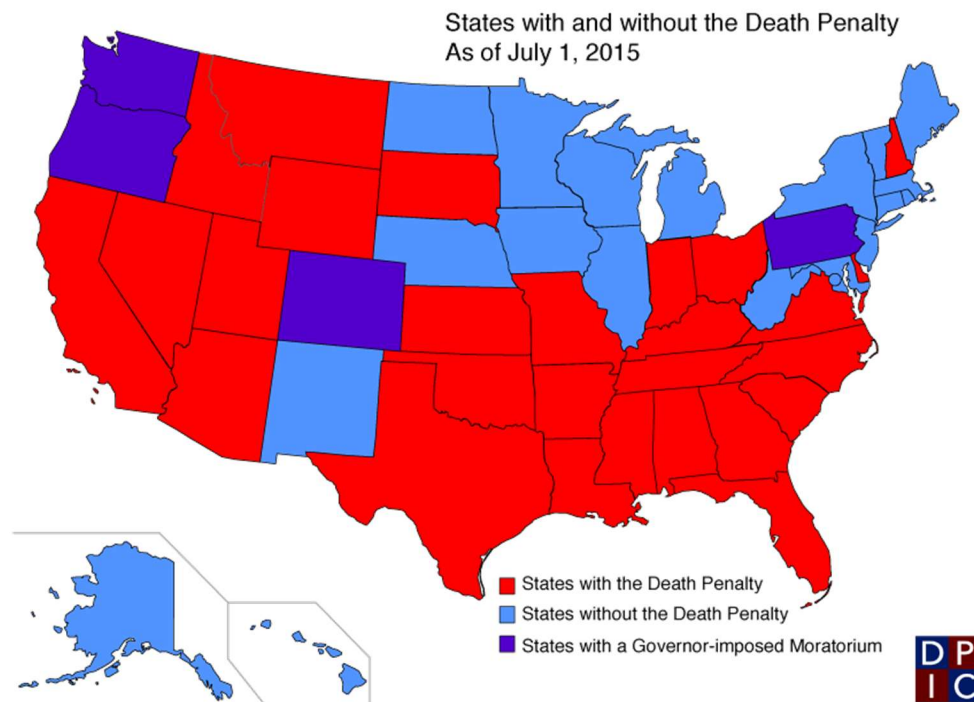
⁴ DEATH PENALTY INFORMATION CENTER. *Facts about the Death Penalty* [online]. 18. 2. 2016. [cit. 25. 2. 2016]. Dostupné z: <http://www.deathpenaltyinfo.org/documents/FactSheet.pdf>

⁵ AMNESTY INTERNATIONAL. *Death sentences and executions in 2014*, p. 3 [online]. 31. 3. 2015. [cit. 25. 2. 2016]. Dostupné z: <https://www.amnesty.org/en/documents/act50/0001/2015/en/>

⁶ DEATH PENALTY INFORMATION CENTER. *States With and Without the Death Penalty* [online]. 1. 7. 2015. [cit. 25. 2. 2016]. Dostupné z: <http://www.deathpenaltyinfo.org/states-and-without-death-penalty>

⁷ The U.S. and the Death Penalty, *FindLaw.com* [online]. [cit. 25. 2. 2016]. Dostupné z: <http://criminal.findlaw.com/criminal-procedure/the-u-s-and-the-death-penalty.html>

⁸ NATIONAL CENTER FOR DUE PROCESS. *Timeline of Capital Punishment in the United States* [online]. [cit. 26. 2. 2016]. Dostupné z: <https://nationalcdp.org/docs/death-penalty-timeline.pdf>

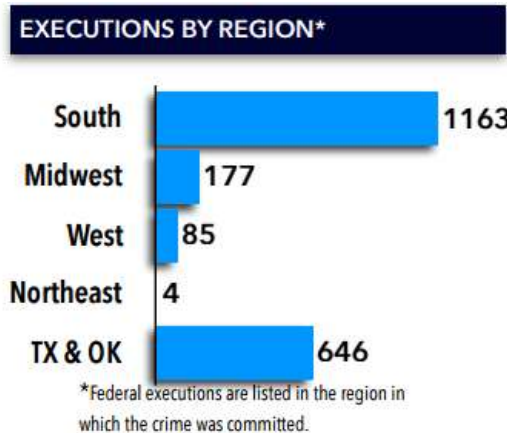
Zdroj: <http://www.deathpenaltyinfo.org/states-and-without-death-penalty>

Následující tabulka ukazuje, kolik poprav skutečně bylo v jednotlivých státech vykonáno od roku 1976, tedy opětovného faktického zavedení trestu smrti. Není také bez zajímavosti srovnání celkového počtu poprav od roku 1976 s regionálním ohledem, kde můžeme vidět, že jižní státy USA vedou jasný prim ve výkonu trestu smrti. K tomu je třeba ještě například zmínit, že ačkoliv je Kalifornie státem s nejvyšším počtem odsouzených k trestu smrti, celkový počet provedených poprav je ve srovnání s ostatními státy relativně nízký. Oproti tomu například Texas, který několikanásobně vede v počtu poprav, má v současné době s počtem 263 téměř třikrát méně odsouzených k trestu smrti než právě Kalifornie.⁹

⁹ DEATH PENALTY INFORMATION CENTER. *Facts about the Death Penalty* [online]. 18. 2. 2016. [cit. 26. 2. 2016]. Dostupné z: <http://www.deathpenaltyinfo.org/documents/FactSheet.pdf>

EXECUTIONS BY STATE SINCE 1976							
State	Tot	2015	2016	State	Tot	2015	2016
TX	534	13	3	AR	27	0	0
OK	112	1	0	MS	21	0	0
VA	111	1	0	IN	20	0	0
FL	92	2	1	DE	16	0	0
MO	86	6	0	CA	13	0	0
GA	62	5	2	IL	12	0	0
AL	57	0	1	NV	12	0	0
OH	53	0	0	UT	7	0	0
NC	43	0	0	TN	6	0	0
SC	43	0	0	MD	5	0	0
AZ	37	0	0	WA	5	0	0
LA	28	0	0	NE	3	0	0

Zdroj: <http://www.deathpenaltyinfo.org/documents/FactSheet.pdf>

Mezi trestné činy, za které může pachatel dostat trest smrti (na státní či federální úrovni), obecně patří: usmrcení s přitěžujícími okolnostmi, jiné přečiny vedoucí k usmrcení, terorismus, pašování drog, vlastizrada, špionáž, vojenské přečiny, válečné zločiny, zločiny proti lidskosti a genocida a některé další přečiny, které nevedou k usmrcení, jako např. pokus o vraždu policisty, člena soudní poroty či svědka.¹⁰

Metodou využívanou k výkonu poprav je v současné době především smrtící injekce, ale usmrcení elektrickým šokem, plynové komory, pověšení a usmrcení zastřelením jsou v některých státech stále legální.¹¹ Od roku 2001 do roku 2014 bylo provedeno 673 z 683 veškerých poprav právě smrtící injekcí.¹² Považuje se za humánnější metodu než zbylé uvedené, ačkoliv i vůči ní mnozí kritici vystupují. Nejvyšší soud opakovaně judikoval, že metody užívané k popravám na území Spojených států amerických nejsou nepřiměřeně kruté, což by bylo v rozporu s Ústavou.

3. Ústavněprávní rovina a judikatura nejvyššího soudu USA

Hlavním předmětem dosavadního zkoumání ústavnosti trestu smrti ve Spojených státech je 8. dodatek Ústavy, který říká: „*Nesmějí být vyžadovány nadměrné kauce, ukládány nadměrné pokuty nebo kruté a mimořádné tresty.*“¹³ Samotný text Listiny práv s trestem smrti dokonce počítá, neboť 5. a 14. dodatek výslovně mluví o nutnosti spravedlivého soudního procesu v případech, že obžalovaný čelí možnosti trestu smrti.

¹⁰ DEATH PENALTY WORLDWIDE. United States of America, *Death Penalty Database* [online]. 10. 3. 2014. [cit. 26. 2. 2016]. Dostupné z: <http://www.deathpenaltyworldwide.org/country-search-post.cfm?country=United+States+of+America>

¹¹ *Tamtéž.*

¹² *Tamtéž.*

¹³ 8. *Dodatek*, Ústava USA [online]. [cit. 26. 2. 2016]. Dostupné z: <http://constitution.findlaw.com/amendment8.html>

Mnohými je ukládání absolutního trestu viděno právě jako takový krutý či mimořádný trest, o kterém hovoří 8. dodatek. Nejvyšší soud se ve své judikatuře věnující se trestu smrti častěji zabývá otázkou provedení, okolností případu a samotným procesem. Právě otázce o tom, jestli je samotný absolutní trest v rozporu s Ústavou, se buď částečně vyhýbá, či judikuje, že v obecné rovině ukládání trestu smrti není protiústavní. K trestu smrti má však i přes to poměrně rozsáhlou judikaturu, mnohdy velmi kontroverzní.

Zásadním problémem, co se trestu smrti týče, a skloňovaným téměř ve všech debatách o jeho zachování, je nahodilost či nekonzistentnost jeho ukládání (*arbitrariness*). S ohledem na výše uvedený 8. dodatek je ústavní pouze takový trest, který se nedá považovat za mimořádný – tedy trest, který je při stejných okolnostech udělován stejně, nikoliv výjimečně. Dle statistik jsou v USA k smrti odsouzeni pouze 2 % pachatelů trestné činnosti, kteří naplnili skutkové podstaty činů, za které je možno trest smrti udělit.¹⁴ Taková informace je silně znepokojivá. V této nekonzistenci hrají roli mnohé důvody: diskriminace, lokalita, předsudky, finance. Zdá se však, že ani jeden z těchto faktorů by neměl být rozhodujícím v otázce, kdo zemře a kdo bude žít dál.

V 60. letech, vzhledem k vzrůstajícímu hnutí za zrušení trestu smrti, přijaly mnohé státy zákony, které mohly vyloučit z poroty v případech s možností udělení trestu smrti ty porotce, kteří byli odpůrci udělování tohoto trestu. Nejvyšší soud judikoval (Witherspoon v. Illinois), že takové praktiky jsou nepřijatelné, neboť vedou k nereprezentativnímu složení poroty.¹⁵ Přelomové rozhodnutí pak bylo to v případě Furman v. Georgia, které již bylo zmíněno výše. Soud v něm konstatoval, že arbitrární a nekonzistentní ukládání trestu smrti je v rozporu s 8. a 14. dodatkem Ústavy. Soudce Stewart dokonce takovou nahodilost přirovnal k tomu, že takový trest je „stejně neobvyklý a krutý, jako je neobvyklá a krutá možnost, že do člověka udeří blesk.“¹⁶ Toto rozhodnutí celoplošně zpochybilo systém ukládání trestu smrti a *de facto* zavedlo moratorium do doby, než státy upraví své legislativy do podoby, které zajistí vyšší právní jistotu a spravedlnost v udělení absolutního trestu. Zajímavé je, že soudci Brennan a Marshall ve svém konkurenčním stanovisku uvedli, že trest smrti považují jako takový za neústavní s odkazem na bývalého předsedu Nejvyššího soudu Warrenna, který prosazoval názor, že výklad Ústavy a jejích dodatků je třeba přizpůsobovat měnícím se standardům mravů a vyspívání společnosti jako celku.¹⁷ V situaci, která mohla vést k úplnému vypuštění trestu smrti z praxe díky judikatuře Nejvyššího soudu, však o 4 roky později soud rozhodl v případě Gregg v. Georgia, že trest smrti v žádném případě není v rozporu s 8. či 14. dodatkem Ústavy jako takový,

¹⁴ AMNESTY INTERNATIONAL. *Death Penalty and Arbitrariness* [online]. [cit. 26. 2. 2016]. Dostupné z: <http://www.amnestyusa.org/our-work/issues/death-penalty/us-death-penalty-facts/death-penalty-and-arbitrariness>

¹⁵ *Witherspoon v. Illinois*, p. 391 U. S. 513. 1968 [online]. [cit. 26. 2. 2016]. Dostupné z: <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/391/510/case.html>

¹⁶ STEWART, J. *Furman v. Georgia*, p. 408 U. S. 309-310. 1972 [online]. [cit. 26. 2. 2016]. Dostupné z: <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/408/238/case.html>

¹⁷ MARSHALL, J. *Tamtéž*, p. 327.

a za předpokladu spravedlivého soudního procesu je legitimním represivním prostředkem.¹⁸ Tím byl tedy absolutní trest v praxi opět potvrzen a od té doby se již USA možnosti jeho zrušení nikdy tolik nepřiblížily. Ačkoliv státy byly nuceny přijmout opatření a jakési „návody“ k zabránění nahodilému a nekonzistentnímu ukládání trestu smrti, v praxi tyto problémy úplně nevyvymizely.

Samotný fakt, že některé státy trest smrti mají a jiné nikoliv, je ústavně problematický, nehledě na to, že i ve státech, které trest smrti mají, jej často doopravdy využívají jen některé okresy – dle studie z roku 2013 je většina všech rozsudků smrti ukládána pouze ve 2 % všech okresů v USA¹⁹; i přes to leží však finanční břemeno na celých státech a všech daňových poplatnících.²⁰ S nadsázkou je možno říci, že by si pachatelé měli dobře promýšlet, kde své trestné činy provedou. K jakési ilustraci toho, jak je absolutní trest ukládán nahodile a netrestá ty nejtěžší zločince, může posloužit následující: *Gary Ridgway, který se přiznal k vraždě 48 lidí a pravděpodobně spáchal další neprokázané, byl odsouzen na doživotí. Zacarias Moussaoi, který se podílel na přípravě teroristických útoků 21. září 2001, byl odsouzen na doživotí. Charles Cullen, který pracoval v nemocnici jako ošetřovatel a usmrtil 29 pacientů, byl odsouzen na doživotí.*²¹ Pro možnost udělení trestu smrti je totiž zásadní, aby jej prokurátor v tom konkrétním případě vůbec požadoval. Mnozí prokurátoři však volí možnost nabídnout obžalovaným možnost spolupráce při vyšetřování výměnou za to, že nebudou žádat absolutní trest. Takto se tedy mnohdy popravě vyhýbají ti skutečně nejtěžší zločinci, teroristé, masoví vrahové, členové gangů a pašeráci, u nichž je žádoucí, aby podali důležité informace.²²

Ačkoliv trest smrti může obžalovanému vynést i trestný čin, který není zaměřen proti jinému člověku (např. pašování drog), u násilných trestných činů existuje rozsáhlá judikatura zabývající se přiměřeností udělení trestu smrti vzhledem k vykonanému trestnému činu. Pokud trestný čin vedl k usmrcení oběti, je třeba zkoumat, zdali se pachatel na usmrcení přímo podílel či nikoliv či zda bylo jeho úmyslem oběť usmrtit (Enmund v. Florida, 1982²³). U trestných činů nevedoucích k usmrcení oběti je třeba uvažovat především úmysl pachatele. Nejvyšší soud tak například judikuje, že za trestný čin znásilnění, kde chybí právě úmysl usmrtit oběť, by bylo neproporcionálně přísné uložit obžalovanému trest smrti, a to i při přítomnosti přitěžujících okolností. V případě Kennedy v. Louisiana z roku 2008 tak stěžovatel uspěl a Nejvyšší soud jeho rozsudek trestu smrti udělený soudem nižší instance zvrátil právě na základě toho, že chyběl úmysl usmrcení oběti, a tudíž by trest smrti byl

¹⁸ *Gregg v. Georgia*, 428 U. S. 153. 1976 [online]. [cit. 26. 2. 2016]. Dostupné z: <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/428/153/case.html>

¹⁹ DEATH PENALTY INFORMATION CENTER. *The 2 % Death Penalty: How a Minority of Counties Produce Most Death Cases at Enormous Costs to All* [online]. 2013. [cit. 27. 2. 2016]. Dostupné z: <http://www.deathpenaltyinfo.org/documents/TwoPercentReport.pdf>

²⁰ Více k tomuto tématu: <https://www.youtube.com/watch?v=M7cWDRXpTkg>

²¹ DEATH PENALTY FOCUS. *Arbitrariness in the Application of the Death Penalty* [online]. [cit. 27. 2. 2016]. Dostupné z: <http://deathpenalty.org/article.php?id=80>

²² Tamtéž.

²³ *Enmund v. Florida*, p. 458 U. S. 783. 1982 [online]. [cit. 27. 2. 2016]. Dostupné z: <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/458/782/case.html#788>

v rozporu s 8. dodatkem Ústavy jakožto nepřiměřený trest. Oběti brutálního znásilnění v tomto případě byla 8 letá nevlastní dcera pachatele.²⁴

4. Právo na spravedlivý soudní proces

Další problematikou, která se úzce dotýká ústavnosti trestu smrti jako takového, je možnost justičního omylu. Poprava nevinného člověka by totiž byla porušením práva na spravedlivý proces (je však třeba podotknout, že soudce Scalia uvedl, že pokud byl právě spravedlivý proces obžalovanému zaručen možností předkládat důkazy v nestranném soudním řízení, nedá se jeho poprava v případě odsouzení považovat za neústavní²⁵). Statistiky uvádějí, že od roku 1973 bylo ve Spojených státech propuštěno 151 lidí, kteří byli neprávem odsouzeni k trestu smrti.²⁶ Míra pravděpodobnosti justičních omylů je dokonce tak vysoká, že v roce 2003 guvernér Illinois, George Ryan (který sám je republikánským zastáncem trestu smrti), změnil všechny rozsudky odsouzených k trestu smrti ve svém státě na trest doživotí či jiný trest. Vyjádřil se k tomu následovně:

„Skutečnosti, které jsem při přezkoumávání každého tohoto případu viděl, vzbudily pochybnosti nejen o nevinně těchto odsouzených, ale o férovosti trestu smrti jako takového. Náš systém absolutních trestů je plný chyb: chyb ve zkoumání viny a chyb ve zkoumání kdo z těch vinných si skutečně zaslouží zemřít.“²⁷

Častým důvodem ke kritice absolutního trestu v USA jsou také procesní důvody. Mezi poněkud kontroverzní případy týkající se trestu smrti, kterými se Nejvyšší soud zabýval, patří spor Spaziano v. Florida z roku 1984. Nejvyšší soud v něm zamítl stížnost obžalovaného, že mu bylo odepřeno právo na spravedlivý proces a právo být souzen porotou, když ho soudce odsoudil k trestu smrti i přes to, že porota navrhla trest odnětí svobody na doživotí. Nejvyšší soud uvedl, že neexistuje z ústavního hlediska pravidlo, že by takové doporučení poroty mělo být definitivní.²⁸ V roce 2002 předchozí precedent soud zvrátil v rozhodnutí Ring v. Arizona, když uvedl, že je v rozporu se 6. dodatkem

²⁴ *Kennedy v. Louisiana*, p. 554 U. S. 407. 2008 [online]. [cit. 27. 2. 2016]. Dostupné z: <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/554/407/>

²⁵ SCALIA, J., THOMAS, J. *In re Troy Anthony Davis*, p. 557 U. S. 2. 2009 [online]. [cit. 27. 2. 2016]. Dostupné z: <http://www.supremecourt.gov/opinions/08pdf/08-1443scalia.pdf>

²⁶ AMNESTY INTERNATIONAL. *Death Penalty and Innocence* [online]. [cit. 27. 2. 2016]. Dostupné z: <http://www.amnestyusa.org/our-work/issues/death-penalty/us-death-penalty-facts/death-penalty-and-innocence>

²⁷ WILGOREN, J. Citing Issue of Fairness, Governor Clears Out Death Row in Illinois. *The New York Times* [online]. 12. 1. 2003. [cit. 28. 2. 2016]. Dostupné z: <http://www.nytimes.com/2003/01/12/us/citing-issue-of-fairness-governor-clears-out-death-row-in-illinois.html>

²⁸ *Spaziano v. Florida*, p. 468 U. S. 448. 1984 [online]. [cit. 28. 2. 2016]. Dostupné z: <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/468/447/>

Ústavy, pokud soudce „najde“ přítěžující okolnosti a na jejich základě vynese rozsudek smrti.²⁹ Problém však je, že toto rozhodnutí ponechalo státům jakási zadní vrátka, kterých je dodnes užíváno – hledání faktů je na porotě, o trestu však může rozhodnout soudce.³⁰ Právě takový přístup používá například Alabama. Ač se to zdá být v přímém rozporu s rozhodnutím *Ring v. Arizona*, stále je možno udělit těžší (nebo mírnější) trest, než porota navrhla. Právě v Alabamě jsou soudci voleni ve volbách a trest smrti a vstřícnost k jeho ukládání je mnohdy významným faktorem. Především ve volebních letech tak významně roste počet udělených trestů smrti soudcem, což opět vede k arbitrárnosti a nespravedlivému udílení tohoto typu trestu.³¹ Alabama je tak státem s nejvíce uloženými tresty smrti na počet obyvatel³², přičemž od roku 1976 udělili soudci trest smrti ve 111 případech, kdy porota navrhla trest doživotí.³³

Naprosto zásadní faktorem, který rozhoduje o tom, jestli obžalovaný dostane trest smrti či nikoliv, je kvalita jeho právního zástupce. Bohužel, ve většině případů si obžalovaní nemohou dovolit platit si za něj, a mají tedy k dispozici pouze obhájce přidělené státem. Ti jsou však mnohdy zavaleni vší prací či jsou velmi nekvalitní, špatně připravení, nedostatečně znalí práva a bez zájmu o svého klienta. Ačkoliv existují jakési minimální standardy na obhájce v případech, kde hrozí trest smrti, jsou naprostě nedostatečné. Jako ilustrační příklad může sloužit případ *Leroye Whitea*, odsouzeného k trestu smrti a popraveného v roce 2011. Ačkoliv mu byl nabídnut trest doživotí, pokud se přizná k trestným činům, jeho právní zástupce mu poradil učinit opak, neboť nesprávně vyložil právo a myslel si, že jeho klientovi trest smrti vůbec nehrozí. Ačkoliv porota rozhodla o trestu doživotí, soudce (v Alabamě) udělil obžalovanému trest smrti. Později se jeho obhájce rozhodl ukončit právní zastoupení *Whitea*, aniž by mu to řekl, a ten promeškal lhůtu k podání odvolání proti rozsudku. Další obhájce, který mu byl poté přidělen, byl korporátní a daňový právník bez jakékoliv zkušenosti při soudním řízení.³⁴

²⁹ *Ring v. Arizona*, p. 536 U. S. 609. 2002 [online]. [cit. 28. 2. 2016]. Dostupné z: <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/536/584/>

³⁰ KAMIN, S., MARCEAU, J. *The Facts About Ring v. Arizona and the Jury's Role in Capital Sentencing* [online]. 2011 [cit. 28. 2. 2016]. Dostupné z: <http://scholarship.law.upenn.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1083&context=jcl>

³¹ EQUAL JUSTICE INITIATIVE. *Judge Override* [online]. [cit. 28. 2. 2016]. Dostupné z: <http://www.eji.org/deathpenalty/override>

³² MONTGOMERY ADVERTISER. *Life without parole: Let jury verdicts prevail* [online]. [cit. 28. 2. 2016]. Dostupné z: <http://www.montgomeryadvertiser.com/story/opinion/editorials/2014/08/04/life-without-parole-let-jury-verdicts-prevail/13591707/>

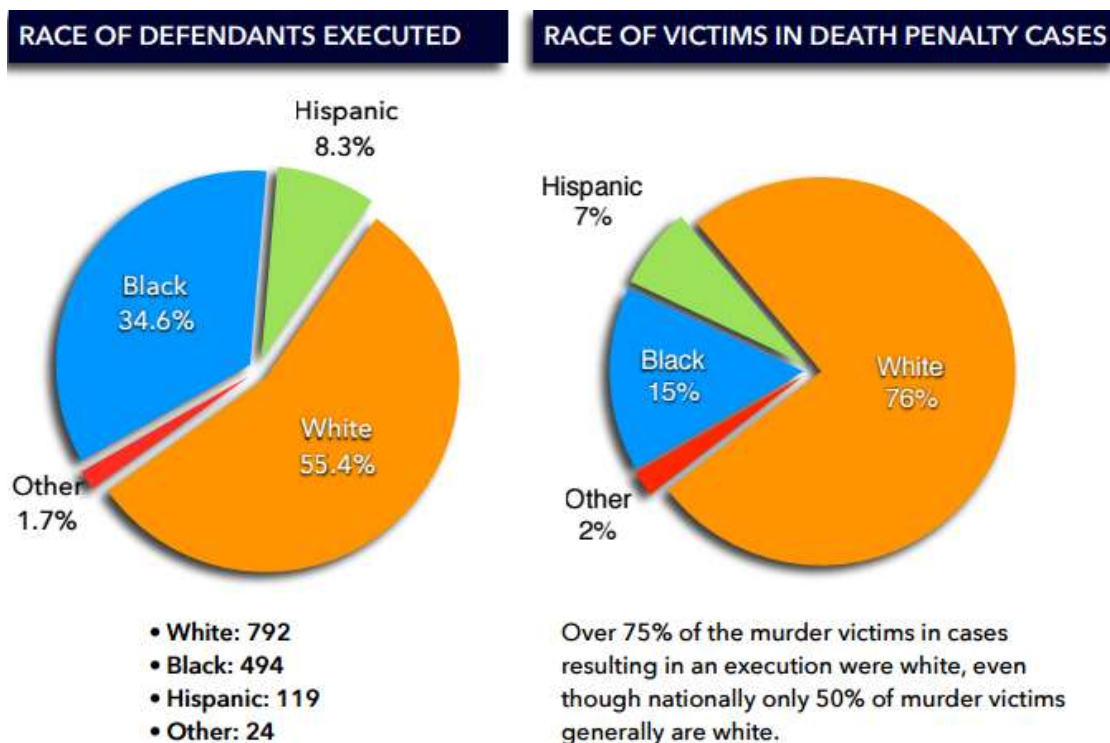
³³ EQUAL JUSTICE INITIATIVE. *Judge Override* [online]. [cit. 28. 2. 2016]. Dostupné z: <http://www.eji.org/deathpenalty/override>

³⁴ DEATH PENALTY INFORMATION CENTER. *Representation* [online]. [cit. 29. 2. 2016]. Dostupné z: <http://www.deathpenaltyinfo.org/death-penalty-representation>

5. Diskriminace

Dalším tématem, o kterém se s ohledem na trest smrti ve Spojených státech často mluví, je rasová nevyváženost a potenciální rasová diskriminace. Ta hraje v udělování trestu smrti zásadní roli hned dvojím způsobem – dle pleti obžalovaného a dle pleti jeho oběti. Následující graf ukazuje porovnání popravených pachatelů trestných činů a jejich obětí dle barvy pleti:

Zdroj: <http://www.deathpenaltyinfo.org/documents/FactSheet.pdf>

Zatímco afroamerická část obyvatelstva tvoří celkem zhruba 13 %³⁵, z vězňů čekajících na popravu má afroamerický původ hned 42 % z nich.³⁶ Samotný tento údaj samozřejmě není důkazem o diskriminaci, rozhodně však je vysoce podezřelým ukazatelem. V roce 1987 však Nejvyšší soud uvedl v rozhodnutí *McCleskey v. Kemp*, že při podezření na porušení Ústavy je třeba prokázat rasovou diskriminaci v konkrétním soudním procesu, nelze se jen odkazovat na statistické údaje (stěžovatel v tomto případě upozorňoval na 4x vyšší pravděpodobnost odsouzení k trestu smrti, pokud obětí byl běloch, než když obětí byl černoch).³⁷ Obecně se toto rozhodnutí považuje za jedno z nejhorších rozhodnutí Nejvyššího soudu USA vůbec. Soudce Powell později uvedl, že mohl-li by

³⁵ INDEX MUNDI. *United States Demographics Profile 2014* [online]. [cit. 29. 2. 2016]. Dostupné z: http://www.indexmundi.com/united_states/demographics_profile.html

³⁶ DEATH PENALTY INFORMATION CENTER. *Facts about the Death Penalty* [online]. 18. 2. 2016. [cit. 29. 2. 2016]. Dostupné z: <http://www.deathpenaltyinfo.org/documents/FactSheet.pdf>

³⁷ *McCleskey v. Kemp*, p. 481 U. S. 280. 1987 [online]. [cit. 29. 2. 2016]. Dostupné z: <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/481/279/case.html>

změnit svůj hlas v jednom případě, o kterém za svou kariéru rozhodoval, byl by to právě McCleskey v. Kemp.³⁸ Dalším kontroverzním krokem soudu bylo odmítnout slyšení pro podezření na rasovou diskriminaci v případě Williama Andrewse z Utahu z roku 1992. Ten byl jakožto černoch odsouzen k trestu smrti porotou složenou pouze z bílých porotců. Během soudního procesu dokonce došlo k excesu, kdy kdosi porotcům podstrčil lístek s poznámkou „Hang the niggers“³⁹ (Pověste černý), což vedlo k přesvědčení, že tento rozsudek měl rasově diskriminační základ. Právě nedostatečná rasová diverzita v porotě, ale i mezi státními zástupci či soudci, může vést k diskriminačně založenému rozhodování o udílení trestu smrti. Dle statistik má ve státech s povoleným trestem smrti 94,5 % volených prokurátorů bílou pleť – ve státech Colorado, Delaware, Idaho, Montana, Oregon, South Dakota, Tennessee, Washington a Wyoming je to dokonce 100 %.⁴⁰

Diskriminace v udílení trestu smrti však nemusí být založená pouze na barvě pleti. Významnou roli hraje i pohlaví pachatele. Jak se vyjádřil v rozhodnutí Gregg v. Georgia soudce Marshall: „Existují drtivé důkazy o tom, že je trest smrti zaměřen jen na muže, ne na ženy. (...) Je těžké rozumět tomu, proč se se ženami zachází o tolik mírněji, když je smysl trestu smrti stejný pro obě pohlaví.“⁴¹ Ačkoliv jsou ženy pachatelkami zhruba 10 % vražd, v počtu odsouzených k trestu smrti tvoří necelá 2 %. Mezi popravenými vězni tvoří dokonce jen něco okolo 1 %.⁴² Od roku 1976, reinstalace trestu smrti v praxi, bylo popraveno jen 16 žen⁴³, což je v porovnání s 1 429 popravených celkem⁴⁴ nepoměrný rozdíl mezi ženami a muži.

6. Mezinárodněprávní závazky USA

Přístup Spojených států amerických k mezinárodním závazkům týkajícím se přímo či nepřímo trestu smrti je poněkud problematický. Zaprvé, k mnohým mezinárodním úmluvám či smlouvám odmítají přistoupit, či je sice podepsaly, ale neratifikovaly, a tedy je nemusejí dodržovat. Zadruhé, i přes ratifikaci, a tedy závaznost dodržování smluv, dochází v některých případech k jejich porušování.

³⁸ Justice Powell's New Wisdom. *The New York Times* [online]. 11. 6. 1994 [cit. 29. 2. 2016]. Dostupné z: <http://www.nytimes.com/1994/06/11/opinion/justice-powell-s-new-wisdom.html>

³⁹ JOHNSON, D. Utah Execution Hinges on Issue of Racial Bias. *The New York Times* [online]. 19. 7. 1992. [cit. 29. 2. 2016]. Dostupné z: <http://www.nytimes.com/1992/07/19/us/utah-execution-hinges-on-issue-of-racial-bias.html>

⁴⁰ DEATH PENALTY INFORMATION CENTER. *Race and the Death Penalty* [online]. [cit. 29. 2. 2016]. Dostupné z: <http://www.deathpenaltyinfo.org/race-and-death-penalty?did=105&scid=5>

⁴¹ DEATH PENALTY INFORMATION CENTER. *Arbitrariness* [online]. [cit. 2. 3. 2016]. Dostupné z: <http://www.deathpenaltyinfo.org/arbitrariness#Gender>

⁴² DEATH PENALTY INFORMATION CENTER. *Women and the Death Penalty* [online]. [cit. 2. 3. 2016]. Dostupné z: <http://www.deathpenaltyinfo.org/women-and-death-penalty>

⁴³ *Tamtéž*.

⁴⁴ DEATH PENALTY INFORMATION CENTER. *Facts about the Death Penalty* [online]. 18. 2. 2016. [cit. 2. 3. 2016]. Dostupné z: <http://www.deathpenaltyinfo.org/documents/FactSheet.pdf>

Právě ratifikace je nezbytnou podmínkou, aby Spojené státy byly textem mezinárodní úmluvy zavázány. Ta probíhá po podpisu smlouvy hlasováním v Senátu, přičemž je třeba, aby s ratifikací souhlasila alespoň 2/3 většina.⁴⁵ Například se zdá neuvěřitelné, že USA je jediná země světa, která dodnes neratifikovala Úmluvu o právech dítěte sepsanou na půdě OSN.⁴⁶ Dlouhodobým důvodem k tomu byl fakt, že Úmluva zakazuje státům popravovat osoby mladší 18 let. V USA byla však hranice, kdy může být obžalovaný odsouzen k smrti, stanovena na věk 16 let. Tato praxe byla zakázána až v roce 2005 ve významném rozhodnutí Roper v. Simmons. Ale i přes fakt, že tato překážka již nehraje roli, nepodařilo se v Senátu ratifikaci Úmluvy o právech dítěte prosadit. Prezident Obama se k tomu v roce 2008 vyjádřil, že je ostudné nalézat se pouze ve společnosti Somálska, země bezpráví.⁴⁷ Je však třeba poznamenat, že i Somálsko tuto Úmluvu už ratifikovalo, a to v říjnu 2015. Stejně tak dodnes USA neratifikovaly, ač podepsaly, Americkou úmluvu o lidských právech, která omezuje užití trestu smrti.

Ke smlouvám, které ratifikací prošly, mají mnohdy Spojené státy výhrady omezující rozsah jejich působnosti. K Mezinárodnímu paktu o občanských a politických právech si například USA vyhradily právo nepodílet se na čl. 6⁴⁸, který zakazuje popravovat osoby mladší 18 let a těhotné ženy (oboje dnes na území USA také zakázáno), zakazuje někoho arbitrárně připravit o život, omezuje trest smrti pouze na nejzávažnější trestné činy a zaručuje odsouzeným k trestu smrti domáhat se přezkoumání či omilostnění. Samozřejmě pak Spojené státy nikdy nepodepsaly Druhý opční protokol k tomuto paktu, který úplně zakazuje trest smrti v signatářských zemích – což by mohl být další způsob, ačkoliv nepříliš stabilní, zákazu trestu smrti v USA.

Jedním z nejčastěji kritizovaných problémů Spojených států vzhledem k mezinárodnímu právu je opětovné porušování čl. 36 Vídeňské úmluvy o konzulárních stycích, jež USA ratifikovaly.⁴⁹ Ten hovoří o nutnosti informovat konzulární úřad vysílacího státu v případě zadržení, zatčení či uvěznění jeho občana, pokud ten o to požádá. Zároveň ukládá orgánům přijímacího státu (v tomto případě USA), aby o možnosti informovat úřad svého státu zadrženého informovaly. Tato povinnost se nevztahuje jen na orgány federální vlády, ale na základě 14. ústavního dodatku se vztahuje i na všechny státy.

⁴⁵ SENÁT USA. Treaties. *Senate History* [online]. 18. 2. 2016. [cit. 2. 3. 2016]. Dostupné z: <http://www.senate.gov/artandhistory/history/common/briefing/Treaties.htm>

⁴⁶ ORGANIZACE SPOJENÝCH NÁRODŮ. Convention on the Right of the Child. *UN Treaty Collection* [online]. [cit. 2. 3. 2016]. Dostupné z:

https://treaties.un.org/pages/viewdetails.aspx?src=treaty&mtdsg_no=iv-11&chapter=4&lang=en
⁴⁷ ATTIAH, K. Why won't the U.S. ratify the U.N.'s child rights treaty? *The Washington Post* [online]. 21. 11. 2014 [cit. 2. 3. 2016]. Dostupné z: <https://www.washingtonpost.com/blogs/post-partisan/wp/2014/11/21/why-wont-the-u-s-ratify-the-u-n-s-child-rights-treaty/>

⁴⁸ SPOJENÉ STÁTY AMERICKÉ. Reservations, *International Covenant on Civil and Political Rights*, Para. 2 [online]. [cit. 3. 3. 2016]. Dostupné z: https://treaties.un.org/pages/viewdetails.aspx?chapter=4&src=treaty&mtdsg_no=iv-4&lang=en#EndDec

⁴⁹ DEATH PENALTY WORLDWIDE. *Foreign Nationals* [online]. 31. 10. 2011 [cit. 3. 3. 2016]. Dostupné z: <http://www.deathpenaltyworldwide.org/foreign-nationals.cfm>

Přesto však některé státy takovou mezinárodněprávní povinnost zjevně ignorují či alespoň opomíjí. V roce 1998 zahájila Paraguay řízení proti USA u Mezinárodního soudního dvora právě pro podezření na porušení čl. 36 Vídeňské úmluvy ve vztahu k jejímu občanovi Angelu Breardovi. Ačkoliv Mezinárodní soudní dvůr apeloval na USA, aby Breard nebyl do skončení řízení popraven, byl i přes značný mezinárodní odpor popraven ještě téhož roku.⁵⁰ O rok později byl v Texasu popraven Kanaďan Stanley Faulder, kterého americké úřady neinformovaly o možnosti kontaktovat ambasádu po dlouhých 15 let. Tehdejší guvernér a prezidentský kandidát George W. Bush odmítl do případu zasáhnout.⁵¹ V roce 2003 zahájilo proti USA řízení u Mezinárodního soudního dvora Mexiko s tím, že Spojené státy opakovaně porušily čl. 36 Vídeňské úmluvy ve vztahu k mexickým občanům souzeným v USA (případ Avena a další mexičtí občané). Soudní dvůr dal po šetření Mexiku za pravdu a rozhodl, že Spojené státy skutečně v naprosté většině z 52 šetřených případů neinformovaly zadržené a odsouzené o možnosti kontaktovat ambasádu či neinformovaly konzulární úřad o zadržení mexického občana. Také Spojeným státům nařídil, aby opětovně přezkoumaly rozhodnutí o odsouzení a udělené tresty. Namísto toho však administrativa prezidenta Bushe v roce 2005 odstoupila od Opčního protokolu Vídeňské úmluvy o konzulárních stycích⁵², který uznává jurisdikci Mezinárodního soudního dvora v případě mezinárodních sporů. Tím Spojené státy znemožnily, aby se napříště jiný stát mohl domáhat zákazu popravu svého občana na území USA, pokud ten nebyl informován o svých právech.

7. Fenomén cel smrti

Jedním z často vzpomínaných aspektů problematiky absolutního trestu, a to nejen s ohledem na mezinárodní právo, je tzv. fenomén cel smrti (Death Row Phenomenon). Ten spočívá v několika faktorech, kterým jsou vězni čekající na popravu vystaveni, a které dohromady dle mnohých lze považovat za kruté a nelidské zacházení hraničící s mučením, zakázané Úmluvou proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení či trestání. Ta definuje mučení ve svém čl. 1 následovně:

„Pro účely této Úmluvy výraz "mučení" znamená jakékoli jednání, jímž je člověku úmyslně působena silná bolest nebo tělesné či duševní utrpení s cílem získat od něho nebo od třetí osoby informace nebo přiznání, potrestat jej za jednání, jehož se dopustil on nebo třetí osoba nebo z něhož jsou podezřelí nebo s cílem zastrašit nebo přinutit jej nebo třetí osobu nebo z jakéhokoli jiného důvodu

⁵⁰ STOUT, D. Clemency Denied, Paraguayan Is Executed. *The New York Times* [online]. 15. 4. 1998 [cit. 3. 3. 2016]. Dostupné z: <http://www.nytimes.com/1998/04/15/us/clemency-denied-paraguayan-is-executed.html>

⁵¹ RANDALL, K. Texas executes Canadian Stanley Faulder. *World Socialist Web Site* [online]. 19. 6. 1999 [cit. 3. 3. 2016]. Dostupné z: <https://www.wsws.org/en/articles/1999/06/faul-j19.html>

⁵² LANE, CH. U.S. Quits Pact Used in Capital Cases. *The Washington Post* [online]. 10. 3. 2005 [cit. 3. 3. 2016]. Dostupné z: <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/articles/A21981-2005Mar9.html>

založeného na diskriminaci jakéhokoli druhu, když taková bolest nebo utrpení jsou působeny veřejným činitelem nebo jinou osobou jednajícím z úředního pověření nebo z jejich podnětu či s jejich výslovným nebo tichým souhlasem. Toto vymezení nezahrnuje bolest nebo utrpení, které vznikají pouze v důsledku zákonných sankcí, jsou od těchto sankcí neoddelitelné nebo jsou jimi vyvolány náhodou.⁵³

Jak uvádí Juan E. Méndez, zvláštní zpravodaj OSN, trest smrti lze považovat za rozporný s těmito mezinárodněprávními standardy sám o sobě.⁵⁴ Zaprvé, dá se uvažovat o mučení při výkonu poprav. Dle některých studií nemusí být bezbolestný ani stávající způsob poprav smrtící injekcí. Při selhání – špatném napíchnutí žíly či neúčinnosti jedné z tří užívaných složek⁵⁵ – může vězeň zažívat dokonce nesmírné utrpení. Mnohdy trvá poprava dlouhé desítky minut, protože vpichy často provádějí nezkušení technici, kteří nejsou schopni najít žílu. A zadruhé se pak o krutém a nelidském zacházení s vězni čekajícími na popravu mluví právě ve vztahu s výše uvedeným fenoménem cely smrti. Ten tvoří kombinace faktorů jako třeba dlouhodobé čekání s nejistotou poprav či omilostnění, umístění na samotce, mizerné podmínky ve věznicích bez přístupu k dennímu světlu a nedostatek možností vzdělávat se či jinak se zabavit.⁵⁶ To vše dohromady je pro vězně fyzicky i mentálně velmi náročné. Především dlouhé pobyty v takových podmínkách jsou velmi kritizované. Kvůli nim mají dokonce USA výhradu k Úmluvě o mučení, neboť ve Spojených státech je průměrná doba čekání na popravu 15 ½ let⁵⁷, přičemž mnozí vězni čekají i o mnoho déle. V Evropě se například za kruté považuje už doba přesahující 8 let. Nejdéle strávil v USA na cele smrti odsouzený schizofrenik Gary Alvord 40 let, přičemž se popravy ani nedočkal. Zemřel z přirozených příčin. Jeho obhájce to okomentoval:

„Gary byl výsledkem zvráceného systému. Byl živým důkazem toho, proč by trest smrti měl být zrušen... Byl bych rád, kdyby stát Florida řekl občanům, kolik peněz utratil ve snaze popravit člověka, kterého popravit nemohl. Trest smrti nás nepřivádí k ničemu jinému, než na mizinu.“⁵⁸

⁵³ VALNÉ SHROMÁŽDĚNÍ OSN. *Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment* [online]. 10. 12. 1984 [cit. 3. 3. 2016]. Dostupné z:

<http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/CAT.aspx> [accessed 28 November 2015]

⁵⁴ MÉNDEZ, J. E. *The Death Penalty and the Absolute Prohibition of Torture and Cruel, Inhuman, and Degrading Treatment or Punishment* [online]. 2012 [cit. 3. 3. 2016]. Dostupné z:

<https://www.wcl.american.edu/hrbrief/20/1mendez.pdf>

⁵⁵ Nejčastěji se používá třísložková usmrcovací injekce. První složka uvede vězně do hlubokého spánku, druhá paralyzuje jeho tělo a třetí zastaví srdce.

⁵⁶ MÉNDEZ, J. E. *The Death Penalty and the Absolute Prohibition of Torture and Cruel, Inhuman, and Degrading Treatment or Punishment* [online]. 2012 [cit. 3. 3. 2016]. Dostupné z:

<https://www.wcl.american.edu/hrbrief/20/1mendez.pdf>

⁵⁷ SNELL, T. L. Department of Justice. *Capital Punishment, 2013 – Statistical Tables* [online]. 19. 12. 2014 [cit. 3. 3. 2016]. Dostupné z: <http://deathpenalty.procon.org/sourcefiles/capital-punishment-statistical-tables-2013.pdf>

⁵⁸ DEATH PENALTY INFORMATION CENTER. *Nation's Longest Serving Death Row Inmate Dies 40 Years After Conviction* [online]. [cit. 3. 3. 2016]. Dostupné z: <http://www.deathpenaltyinfo.org/nations-longest-serving-death-row-inmate-dies-40-years-after-conviction>

V roce 2014 uvedl časopis *The Economist*, že mnoho z vězňů odsouzených k smrti zemře z přirozených příčin. „Podmínky na celách smrti nejsou příliš radostné; vězni rychle stárnou. Mnohdy jsou na samotkách zavřeni 23 hodin denně. Čas tráví strachováním se o to, že už brzy je připoutají na lůžko a napumpují do nich smrtící látky.“⁵⁹ Všechny tyto faktory, kterým jsou vězni v USA čekající na popravu vystaveni, se dohromady považují za kruté. Evropský soud pro lidská práva například dlouhodobě judikuje, že fenomén cel smrti v USA je důvod, proč není možné vydávat do Spojených států vězně, kteří by tam mohli čelit trestu smrti.⁶⁰

8. Finanční rámec trestu smrti

Jedním z hlavních argumentů zastánců trestu smrti je nákladnost doživotních trestů v porovnání s trestem smrti. Opak je však pravdou, neboť dle mnohých výzkumů je trest smrti mnohonásobně dražší, než jiný typ trestu. Samotné soudní řízení, kde obžalovaný může čelit trestu smrti, je už 4x dražší.⁶¹ Je-li obžalovanému uložen trest smrti, náklady se ještě zvyšují na pokračujícím odvolacím řízení. Důvody pro nákladnost absolutního trestu jsou zřejmé – je třeba prokázat vinu obžalovaného nade vši pochybnost a je třeba dovolit mu využít všech možných řádných i mimořádných opravných prostředků, které právní řád nabízí. Kromě klasických nákladů soudního řízení – soudce a poroty – je třeba platit výdaje za experty posuzující sporné otázky, za prokuraturu a ve většině případů i přidělenou obhajobu obžalovaného a samozřejmě i za jeho pobyt – většinou několikaletý – ve vězení. I tento samotný pobyt je o mnoho dražší než v případě normálních vězňů – vězni čekající na popravu (a v průběhu řízení u odvolacích instancí) jsou vězněni na samostatných celách s nejvyšší mírou ostrahy. V Kalifornii se zaplatí až o 90 000 dolarů ročně více za jednoho vězně na cele smrti v porovnání s ostatními vězni.⁶² Donald McCartin, vysloužilý soudce v Kalifornii, který sám odsoudil k smrti 9 mužů a považuje se za pravicového republikána, řekl o trestu smrti: „Je to vyhazování peněz a času. Je 10x dražší je zabít, než je nechat naživu. (...) Jediné, co to skutečně přináší, je prodlužování utrpení rodin těch obětí.“⁶³

⁵⁹ ALVORD, G. Why so many death row inmates in America will die of old age. *The Economist* [online]. 3. 2. 2014 [cit. 3. 3. 2016]. Dostupné z: <http://www.economist.com/blogs/economist-explains/2014/02/economist-explains-0>

⁶⁰ EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA. *Soering v. The United Kingdom* [online]. 7. 7. 1989 [cit. 3. 3. 2016]. Dostupné z: [http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57619#{"itemid":\["001-57619"\]}](http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57619#{)

⁶¹ DEATH PENALTY INFORMATION CENTER. *Costs of the Death Penalty* [online]. [cit. 3. 3. 2016]. Dostupné z: <http://www.deathpenaltyinfo.org/costs-death-penalty>

⁶² To execute or not: A question of cost? *NBC News* [online]. 7. 3. 2009 [cit. 3. 3. 2016]. Dostupné z: http://www.nbcnews.com/id/29552692/ns/us_news-crime_and_courts/t/execute-or-not-question-cost/#.VtN9AZzhCM9

⁶³ To execute or not: A question of cost? *NBC News* [online]. 7. 3. 2009 [cit. 3. 3. 2016]. Dostupné z: http://www.nbcnews.com/id/29552692/ns/us_news-crime_and_courts/t/execute-or-not-question-cost/#.VtN9AZzhCM9

V roce 2007 se stalo New Jersey prvním státem od roku 1976, který zrušil trest smrti. Důvodem byly právě finanční náklady. Guvernér Corzine změnil odsouzeným k smrti trest na doživotí s tím, že náklady byly prostě příliš vysoké na to, že nepřinášely žádné výsledky.⁶⁴ Průměrné náklady na vězně odsouzeného k smrti činily 4,2 milionů dolarů, ale popraven nebyl žádný z nich.⁶⁵ Poslední poprava v New Jersey byla roku 1963.⁶⁶ „Z čistě finančního hlediska se nedá dojít k jinému závěru, než tomuto: daňoví poplatníci v New Jersey zaplatili za posledních 23 let více než čtvrt miliardy dolarů za systém absolutního trestu, který nikoho nepopravil,“⁶⁷ uvádí zpráva vydaná v roce 2005. Bývalý státní zástupce Murphy trefně poznamenal: „Kdybyste se mě zeptali, jak může 11 milionů dolarů ročně nejlépe ochránit obyvatele New Jersey, řekl bych, že zvýšením financování orgánů pro ochranu veřejného pořádku.“⁶⁸

9. Trest smrti jako účinný prostředek

Dalším z důvodů, proč mnozí podporovatelé trestu smrti považují za důležité mít tento typ trestu v platném právním řádu, je jeho údajné potírání kriminality. Mnozí uvažují jeho psychologický efekt, že se lidé spíše rozhodnou nespáchat těžký trestný čin, pokud by jim za něj mohl hrozit absolutní trest. Bohužel, dle mnohých studií vychází najevo, že takový efekt ve skutečnosti neexistuje.⁶⁹ 84 % kriminologů se domnívá, že trest smrti nesnižuje kriminalitu, a 87 % se domnívá, že by jeho abolice na míru kriminality neměla zásadní vliv.⁷⁰ Představa, že by například vrahy s psychickými poruchami, násilníky, lupiče, kteří zpanikaří, či retardované, kteří nechápou následky svého chování, měla od vykonání trestného činu odradit představa poměrně malé šance odsouzení k smrti, je tedy scestná. Zajímavé je následující grafické znázornění, ze kterého vyplývá, že počet vražd na 100 000 obyvatel je dokonce nižší ve státech, v nichž je trest smrti zrušen.

⁶⁴ CORZINE, J. S. News Release. *Death Penalty Information Centre* [online]. 17. 12. 2007 [cit. 3. 3. 2016]. Dostupné z: <http://www.deathpenaltyinfo.org/node/2236>

⁶⁵ To execute or not: A question of cost? *NBC News* [online]. 7. 3. 2009 [cit. 3. 3. 2016]. Dostupné z: http://www.nbcnews.com/id/29552692/ns/us_news-crime_and_courts/t/execute-or-not-question-cost/#.VtN9AZzhCM9

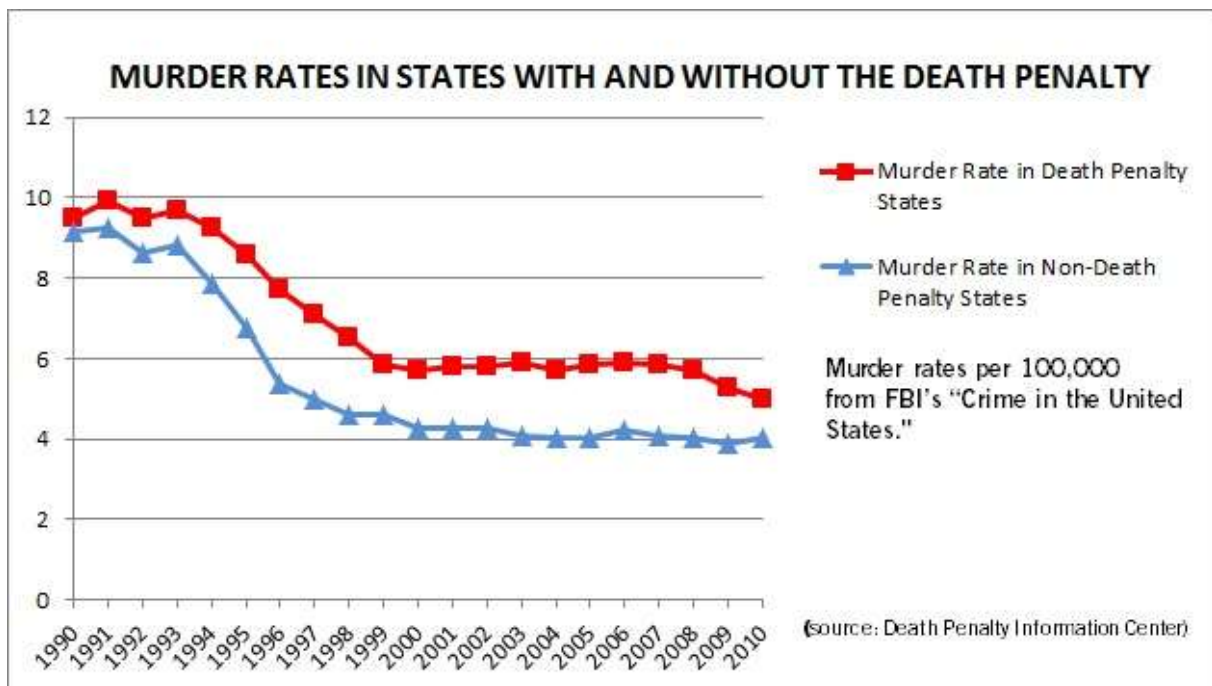
⁶⁶ *Tamtéž.*

⁶⁷ FORSBURG, M. E. Money For Nothing? The Financial Cost of New Jersey's Death Penalty. *New Jersey Policy Perspective* [online]. 2005 [cit. 3. 3. 2016]. Dostupné z: <http://www.njadp.org/forms/cost/MoneyforNothingNovember18.html>

⁶⁸ FITZGERALD, C. New Report Finds Death Penalty Cost New Jersey Taxpayers \$ 250 Million Since 1982. *New Jersey Policy Perspective* [online]. [cit. 3. 3. 2016]. Dostupné z: <http://www.njadp.org/forms/cost/cost%20study%20release.html>

⁶⁹ Více k tomuto tématu: <http://www.deathpenalty.org/downloads/RadeletDeterrenceStudy2009.pdf>

⁷⁰ DEATH PENALTY INFORMATION CENTER. *Facts about Deterrence and the Death Penalty* [online]. [cit. 3. 3. 2016]. Dostupné z: <http://www.deathpenaltyinfo.org/facts-about-deterrence-and-death-penalty>

Zdroj: <http://www.amnestyusa.org/our-work/issues/death-penalty/us-death-penalty-facts/the-death-penalty-and-deterrence>

10. Závěr

Ačkoliv je dodnes trest smrti ve Spojených státech amerických obecně vzato platným právním prostředkem, mezinárodní i národní trend je jasný. Mnohé státy se postupně odklánějí od jeho užití či jej přímo na státní úrovni zakazují. Jeho velkými zastánci tak zůstávají především státy jihu, kde v jeho ukládání vedou Kalifornie, Florida, Texas a Alabama. Státy severovýchodu jsou pak téměř výhradně státy abolicionistickými.

V debatě o zachování či zrušení trestu smrti nejde pouze o humanistické důvody, ačkoliv například poprava nevinného, mučení vězňů či nerovnoměrné a diskriminační udílení tohoto typu trestu jsou významnými argumenty. Jde vybrat ale i poněkud pragmatičtější. Mnozí označují systém absolutních trestů za nesmírně drahý a zbytečný, neboť často zvýhodňuje ty skutečně nejtěžší zločince a dle kriminologických studií neplní prevenční charakter, který je mu přisuzován. I s ohledem na finanční krizi v USA a úporné náklady na soudní řízení s odsouzenými k smrti se objevuje názor, že účinnější užití finančních prostředků investovaných do zachování tohoto systému by bylo zvýšení financování orgánů na ochranu veřejného pořádku. I tak má však i dnes trest smrti zaryté zastánce, kteří nepřipouští možnost jeho zrušení z toho důvodu, že ti nejhorší z nejhorších zločinců si jiný trest než smrt nezaslouží.

V současné době existují víceméně 4 způsoby, jak by mohl být trest smrti na území USA zrušen. Zaprvé, pokud by jej ve svých legislativách zrušily všechny státy, které jej dodnes zachovávají jako platný represivní prostředek, a zároveň by byl zrušen v jurisdikci federální vlády a armády. Problém této možnosti je však ten, že některé státy zásadně odmítají zrušení absolutního trestu na svém území. Takový postoj často slouží i jako prostředek získávání podpory ve volbách. Druhou možností by teoreticky mohlo být podepsání a ratifikace Druhého opčního protokolu k Mezinárodnímu paktu o občanských a politických právech, který zakazuje užití trestu smrti v signatářských státech. Ačkoliv by se však USA zavázaly k jeho dodržování, v mezinárodním právu neexistuje mechanismus vymáhání dodržování závazků a záleželo by na vůli Spojených států skutečně svému závazku dostát. Dá se předpokládat, že k takovému kroku by mnohé státy měly zásadní námitky.⁷¹ Třetím a nejjednodušším způsobem zrušení absolutního trestu na celém území USA by byla judikatura federálního Nejvyššího soudu, který by precedenčním rozhodnutím jeho užití do budoucna zakázal jako způsob trestu, který je jakožto krutý a mimořádný trest v rozporu s 8. ústavním dodatkem. Ačkoliv s dobou soud svou judikaturou užití trestu smrti více a více omezuje, takto zásadní a dramatické rozhodnutí se stále nedá v nejbližší době zřejmě očekávat. A tedy zbývá ještě čtvrtý a poslední způsob zrušení trestu smrti, a to přijetí nového ústavního dodatku, který by celoplošně tento typ trestu zakázal. Takový návrh byl již na půdě Kongresu navržen, neprošel však přijímacím procesem. K jeho přijetí je třeba souhlasu 2/3 většiny v obou komorách parlamentu.

Na závěr se hodí ještě uvést výrok dnes již zesnulého soudce Nejvyššího soudu USA Scaliy. Ten ilustruje jeho názor na institut trestu smrti a možnost justičního omylu.

„Jako všechny ostatní lidské instituce, soudy a soudní poroty nejsou dokonalé. Nelze mít trestní systém, aniž bychom akceptovali možnost, že někdo bude potrestán neprávem. (...) Ale s ohledem na trest smrti v současném americkém systému byla tato možnost snížena na minimum.“⁷²

⁷¹ Guvernéři některých států odmítají „diktát“ Washingtonu. Dle jejich názoru není možné, aby byly jejich státy zavázány mezinárodními dohodami, které byly uzavřeny federální vládou. Více k tomuto tématu: <http://articles.latimes.com/1998/nov/18/news/mn-44155>

⁷² SCALIA, J. *Kansas v. Marsh*, p. 548 U. S. 163. 2006 [online]. [cit. 12. 4. 2016]. Dostupné z: <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/548/163/concurrence.html>

Zdroje

8. *Dodatek, Ústava USA* [online]. [cit. 26. 2. 2016]. Dostupné z:

<http://constitution.findlaw.com/amendment8.html>

ALVORD, G. Why so many death row inmates in America will die of old age. *The Economist* [online]. 3. 2. 2014 [cit. 3. 3. 2016]. Dostupné z: <http://www.economist.com/blogs/economist-explains/2014/02/economist-explains-0>

AMNESTY INTERNATIONAL. *Death Penalty and Arbitrariness* [online]. [cit. 26. 2. 2016]. Dostupné z: <http://www.amnestyusa.org/our-work/issues/death-penalty/us-death-penalty-facts/death-penalty-and-arbitrariness>

AMNESTY INTERNATIONAL. *Death Penalty and Innocence* [online]. [cit. 27. 2. 2016]. Dostupné z: <http://www.amnestyusa.org/our-work/issues/death-penalty/us-death-penalty-facts/death-penalty-and-innocence>

AMNESTY INTERNATIONAL. *Death sentences and executions in 2014* [online]. 31. 3. 2015. [cit. 25. 2. 2016]. Dostupné z: <https://www.amnesty.org/en/documents/act50/0001/2015/en/>

ATTIAH, K. Why won't the U.S. ratify the U.N.'s child rights treaty? *The Washington Post* [online]. 21. 11. 2014 [cit. 2. 3. 2016]. Dostupné z: <https://www.washingtonpost.com/blogs/post-partisan/wp/2014/11/21/why-wont-the-u-s-ratify-the-u-n-s-child-rights-treaty/>

CORZINE, J. S. News Release. *Death Penalty Information Centre* [online]. 17. 12. 2007 [cit. 3. 3. 2016]. Dostupné z: <http://www.deathpenaltyinfo.org/node/2236>

DEATH PENALTY FOCUS. *Arbitrariness in the Application of the Death Penalty* [online]. [cit. 27. 2. 2016]. Dostupné z: <http://deathpenalty.org/article.php?id=80>

DEATH PENALTY INFORMATION CENTER. *Arbitrariness* [online]. [cit. 2. 3. 2016]. Dostupné z: <http://www.deathpenaltyinfo.org/arbitrariness#Gender>

DEATH PENALTY INFORMATION CENTER. *Costs of the Death Penalty* [online]. [cit. 3. 3. 2016]. Dostupné z: <http://www.deathpenaltyinfo.org/costs-death-penalty>

DEATH PENALTY INFORMATION CENTER. *Facts about Deterrence and the Death Penalty* [online]. [cit. 3. 3. 2016]. Dostupné z: <http://www.deathpenaltyinfo.org/facts-about-deterrence-and-death-penalty>

DEATH PENALTY INFORMATION CENTER. *Facts about the Death Penalty* [online]. 18. 2. 2016. [cit. 26. 2. 2016]. Dostupné z: <http://www.deathpenaltyinfo.org/documents/FactSheet.pdf>

DEATH PENALTY INFORMATION CENTER. *Nation's Longest Serving Death Row Inmate Dies 40 Years After Conviction* [online]. [cit. 3. 3. 2016]. Dostupné z: <http://www.deathpenaltyinfo.org/nations-longest-serving-death-row-inmate-dies-40-years-after-conviction>

DEATH PENALTY INFORMATION CENTER. *Race and the Death Penalty* [online]. [cit. 29. 2. 2016]. Dostupné z: <http://www.deathpenaltyinfo.org/race-and-death-penalty?did=105&scid=5>

DEATH PENALTY INFORMATION CENTER. *Representation* [online]. [cit. 29. 2. 2016]. Dostupné z: <http://www.deathpenaltyinfo.org/death-penalty-representation>

DEATH PENALTY INFORMATION CENTER. *States With and Without the Death Penalty* [online]. 1. 7. 2015. [cit. 25. 2. 2016]. Dostupné z: <http://www.deathpenaltyinfo.org/states-and-without-death-penalty>

DEATH PENALTY INFORMATION CENTER. *The 2 % Death Penalty: How a Minority of Counties Produce Most Death Cases at Enormous Costs to All* [online]. 2013. [cit. 27. 2. 2016]. Dostupné z: <http://www.deathpenaltyinfo.org/documents/TwoPercentReport.pdf>

DEATH PENALTY INFORMATION CENTER. *Women and the Death Penalty* [online]. [cit. 2. 3. 2016]. Dostupné z: <http://www.deathpenaltyinfo.org/women-and-death-penalty>

DEATH PENALTY WORLDWIDE. *Foreign Nationals* [online]. 31. 10. 2011 [cit. 3. 3. 2016]. Dostupné z: <http://www.deathpenaltyworldwide.org/foreign-nationals.cfm>

DEATH PENALTY WORLDWIDE. United States of America, *Death Penalty Database* [online]. 10. 3. 2014. [cit. 26. 2. 2016]. Dostupné z: <http://www.deathpenaltyworldwide.org/country-search-post.cfm?country=United+States+of+America>

Enmund v. Florida, p. 458 U. S. 783. 1982 [online]. [cit. 27. 2. 2016]. Dostupné z: <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/458/782/case.html#788>

EQUAL JUSTICE INITIATIVE. *Judge Override* [online]. [cit. 28. 2. 2016]. Dostupné z: <http://www.eji.org/deathpenalty/override>

EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA. *Soering v. The United Kingdom* [online]. 7. 7. 1989 [cit. 3. 3. 2016]. Dostupné z: [http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57619#{"itemid":\["001-57619"\]}](http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57619#{)

FITZGERALD, C. New Report Finds Death Penalty Cost New Jersey Taxpayers \$ 250 Million Since 1982. *New Jersey Policy Perspective* [online]. [cit. 3. 3. 2016]. Dostupné z: <http://www.njadp.org/forms/cost/cost%20study%20release.html>

FORSBERG, M. E. Money For Nothing? The Financial Cost of New Jersey's Death Penalty. *New Jersey Policy Perspective* [online]. 2005 [cit. 3. 3. 2016]. Dostupné z: <http://www.njadp.org/forms/cost/MoneyforNothingNovember18.html>

Gregg v. Georgia, 428 U. S. 153. 1976 [online]. [cit. 26. 2. 2016]. Dostupné z: <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/428/153/case.html>

INDEX MUNDI. *United States Demographics Profile 2014* [online]. [cit. 29. 2. 2016]. Dostupné z: http://www.indexmundi.com/united_states/demographics_profile.html

JOHNSON, D. Utah Execution Hinges on Issue of Racial Bias. *The New York Times* [online]. 19. 7. 1992. [cit. 29. 2. 2016]. Dostupné z: <http://www.nytimes.com/1992/07/19/us/utah-execution-hinges-on-issue-of-racial-bias.html>

Justice Powell's New Wisdom. *The New York Times* [online]. 11. 6. 1994 [cit. 29. 2. 2016]. Dostupné z: <http://www.nytimes.com/1994/06/11/opinion/justice-powell-s-new-wisdom.html>

KAMIN, S., MARCEAU, J. *The Facts About Ring v. Arizona and the Jury's Role in Capital Sentencing* [online]. 2011 [cit. 28. 2. 2016]. Dostupné z: <http://scholarship.law.upenn.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1083&context=jcl>

Kansas v. Marsh, p. 548 U. S. 163. 2006 [online]. [cit. 12. 4. 2016]. Dostupné z: <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/548/163/concurrence.html>

Kennedy v. Louisiana, p. 554 U. S. 407. 2008 [online]. [cit. 27. 2. 2016]. Dostupné z: <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/554/407/>

LANE, CH. U.S. Quits Pact Used in Capital Cases. *The Washington Post* [online]. 10. 3. 2005 [cit. 3. 3. 2016]. Dostupné z: <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/articles/A21981-2005Mar9.html>

McCleskey v. Kemp, p. 481 U. S. 280. 1987 [online]. [cit. 29. 2. 2016]. Dostupné z: <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/481/279/case.html>

MÉNDEZ, J. E. *The Death Penalty and the Absolute Prohibition of Torture and Cruel, Inhuman, and Degrading Treatment or Punishment* [online]. 2012 [cit. 3. 3. 2016]. Dostupné z: <https://www.wcl.american.edu/hrbrief/20/1mendez.pdf>

MONTGOMERY ADVERTISER. *Life without parole: Let jury verdicts prevail* [online]. [cit. 28. 2. 2016].

Dostupné z: <http://www.montgomeryadvertiser.com/story/opinion/editorials/2014/08/04/life-without-parole-let-jury-verdicts-prevail/13591707/>

NATIONAL CENTER FOR DUE PROCESS. *Timeline of Capital Punishment in the United States* [online]. [cit. 26. 2. 2016]. Dostupné z: <https://nationalcdp.org/docs/death-penalty-timeline.pdf>

ORGANIZACE SPOJENÝCH NÁRODŮ. Convention on the Right of the Child. *UN Treaty Collection* [online]. [cit. 2. 3. 2016]. Dostupné z:

https://treaties.un.org/pages/viewdetails.aspx?src=treaty&mtdsg_no=iv-11&chapter=4&lang=en

RANDALL, K. Texas executes Canadian Stanley Faulder. *World Socialist Web Site* [online]. 19. 6. 1999 [cit. 3. 3. 2016]. Dostupné z: <https://www.wsws.org/en/articles/1999/06/faul-j19.html>

Ring v. Arizona, p. 536 U. S. 609. 2002 [online]. [cit. 28. 2. 2016]. Dostupné z: <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/536/584/>

SCALIA, J., THOMAS, J. *In re Troy Anthony Davis*, p. 557 U. S. 2. 2009 [online]. [cit. 27. 2. 2016]. Dostupné z: <http://www.supremecourt.gov/opinions/08pdf/08-1443scalia.pdf>

SENÁT USA. Treaties. *Senate History* [online]. 18. 2. 2016. [cit. 2. 3. 2016]. Dostupné z: <http://www.senate.gov/artandhistory/history/common/briefing/Treaties.htm>

SNELL, T. L. Department of Justice. *Capital Punishment, 2013 – Statistical Tables* [online]. 19. 12. 2014 [cit. 3. 3. 2016]. Dostupné z: <http://deathpenalty.procon.org/sourcefiles/capital-punishment-statistical-tables-2013.pdf>

Spaziano v. Florida, p. 468 U. S. 448. 1984 [online]. [cit. 28. 2. 2016]. Dostupné z: <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/468/447/>

SPOJENÉ STÁTY AMERICKÉ. Reservations, *International Covenant on Civil and Political Rights*, Para. 2 [online]. [cit. 3. 3. 2016]. Dostupné z:

https://treaties.un.org/pages/viewdetails.aspx?chapter=4&src=treaty&mtdsg_no=iv-4&lang=en#EndDec

STEWART, J. *Furman v. Georgia*, p. 408 U. S. 309-310. 1972 [online]. [cit. 26. 2. 2016]. Dostupné z: <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/408/238/case.html>

STOUT, D. Clemency Denied, Paraguayan Is Executed. *The New York Times* [online]. 15. 4. 1998 [cit. 3. 3. 2016]. Dostupné z: <http://www.nytimes.com/1998/04/15/us/clemency-denied-paraguayan-is-executed.html>

The U.S. and the Death Penalty, *FindLaw.com* [online]. [cit. 25. 2. 2016]. Dostupné z: <http://criminal.findlaw.com/criminal-procedure/the-u-s-and-the-death-penalty.html>

To execute or not: A question of cost? *NBC News* [online]. 7. 3. 2009 [cit. 3. 3. 2016]. Dostupné z: http://www.nbcnews.com/id/29552692/ns/us_news-crime_and_courts/t/execute-or-not-question-cost/#.VtN9AZzhCM9

VALNÉ SHROMÁŽDĚNÍ OSN. *Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment* [online]. 10. 12. 1984 [cit. 3. 3. 2016]. Dostupné z: <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/CAT.aspx> [accessed 28 November 2015]

WILGOREN, J. Citing Issue of Fairness, Governor Clears Out Death Row in Illinois. *The New York Times* [online]. 12. 1. 2003. [cit. 28. 2. 2016]. Dostupné z: <http://www.nytimes.com/2003/01/12/us/citing-issue-of-fairness-governor-clears-out-death-row-in-illinois.html>

Witherspoon v. Illinois, p. 391 U. S. 513. 1968 [online]. [cit. 26. 2. 2016]. Dostupné z: <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/391/510/case.html>